

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2008, Volume: 3, Number: 2
Article Number: B0018

HEALTH SCIENCES
PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Received: December 2008
Accepted: March 2008
© 2008 www.newwsa.com

Cemal Gündoğdu
M.Fatih Karahüseyinoğlu
University of Firat
cmlgundogdu@hotmail.com
Elazig-Turkiye

**KAMUYA AİT OLİMPİK YÜZME HAVUZLARININ ÇANKURTARANLIK HİZMETLERİ
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'de kamuya ait yüzme havuzlarının çankurtaran seçimi ve eğitimi ile ilgili durumu araştırıldı. Bu amaçla, GSGM, mahalli idareler ve eğitim kurumlarına ait sportif amaçlı kullanılan olimpik, yarı olimpik açık ve/veya kapalı toplam 80 yüzme havuzunda çankurtaran seçimi ve eğitimi ile ilgili hazırlanan kontrol listesi, doğal gözlem ve yetkili kişilerle yüz yüze görüşme yöntemi ile yerinde dolduruldu. Mevcut durumun kullanıcı sağlığını önemli düzeyde tehdit ettiği düşünüldüğünden, çankurtaran eğitiminde ve ilkyardım personeli sayısında belli bir standart getirilmesinin yanı sıra havuz personeline temel yaşam desteği verme, acil durum teçhizatını kullanma konularında periyodik eğitim verilmesi ve her sektöre ait havuzlar için acil durum planının yapılması ile ilgili mevzuatın spordan sorumlu Devlet Bakanlığı ile İçişleri, Sağlık, Turizm Bakanlıklarının ortaklaşa çıkarabilmesi için su sporlarını ilgilendiren federasyonlar ve konu ile ilgili sivil toplum örgütleri ile görüş alış verişi yapılması gerektiği kanısına varıldı.

Anahtar Kelimeler: Yüzme Havuzları, Çankurtaran, Güvenlik Yönetimi

**THE ASSESSMENT OF THE PUBLIC SWIMMING POOLS FOR THE PURPOSES OF THE
LIFEGUARD SERVICE**

ABSTRACT

In this study, the case of selection and education of the lifeguards at public pools is studied. For this purpose, the control list related to the lifeguard education and selection in total 80 swimming pools, olympic-semi olympic, open and closed, that are used for sportive purposes belonging to Youth and Sport General Directorship and Local administration," was filled by the natural observations and face to face contact technics. It is also observed that, the open swimming pools are more attentively directed than the closed swimming pools regarding selection and education of the life guards. It is arrived at a conclusion that, it should be brought a Standard to the number of first-aid personnel, also in education of life guards, for the health threat of the existent condition. It is also arrived at a conclusion that, pool personals should be given an education of basic life aid subjects and using of the materials in urgent conditions and it is decided that, implementation of exchange of views between the related nongovernmental organizations and the water sports-related federations is a must to make legislations, which will and acted in common with the responsible Ministry of State, Minister of the Interior, Minister of Health, and minister of Tourism.

Keywords: Swimming Pools, Lifeguard, Emergency Action Plans

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Bireylerin spor yapma alışkanlıklarının gelişmesine ve süreklilik kazanmasında spor tesislerinin varlığı hiç kuşkusuz çok önemlidir. Havuz ortamında yapılan yüzme ve benzeri su etkinlikleri insanların giderek daha öncelikli tercihleri arasında yer almakta, havuzlarda uygulanan spor aktivitelerinin güvenli ve sağlıklı şekilde gerçekleştirilebilmesi için doğru şekilde işletilmesi son derece önemli kabul edilmektedir. Çünkü, ülkemizde gerek yüzmeyi kurallarına göre bilen kişi ve gerekse elit seviyedeki sporcu sayısı yetersizdir.

Yüzme tesislerinin güvenli bir şekilde işletilebilmesi açısından cankurtaranlar önemli bir rol oynamaktadırlar. Cankurtaranlar insanların su aktivitelerinde güvenli bir şekilde havuzu kullanmalarını sağlamak için yüzme ile ilgili bilgi ve yeteneklerini paylaşan profesyonellerdir. İyi yüzme becerisine sahip başarılı bir cankurtaran diğer insanları düşünen, güçlü, zinde, yardımsever ve sorumlu bir bireydir [4 ve 16].

Bir cankurtaranın birinci sorumluluğu aldığı önlemlerle olası kazalara mani olmak, ikinci sorumluluğu ise oluşan tehlikeyi etkin biçimde azaltacak şekilde acil duruma en kısa sürede cevap vererek alanındaki tüm yüzücülerin güvenliğini sağlamaktır. Bu sorumluluğu doğru kararlar vererek oluşabilecek kazaları önleme ve kurtarma işini yapmada yeterli becerilere ve becerilerini kullanmak için iyi fiziksel başarıya sahip olarak, mesuliyet alanını bilerek, yöneticileri ile iletişim kurup onları bilgilendirerek ve kurallara uyarak yerine getirirler [3]. Davranışları bakımından başarılı bir cankurtaran hem çalışma ortamında, hem de sosyal ortamlardaki hareketleri ve çalışma etiği ile güven veren, lider özelliği ile diğerlerine model olan kişidir. Fiziksel özellikleri bakımından cankurtaranlar kazaları önleme ve kurtarma becerilerine gerek duyulduğunda güçlü ve dayanıklı olmak zorundadırlar. Bu nedenle, düzenli egzersiz yaparak fiziksel özelliklerini korunması ve geliştirilmesi için oldukça önemlidir. Bunu sağlamada en uygun egzersiz ise doğal olarak yüzmedir. Sürekli yüzmeler, alıştırmalar ve su oyunları cankurtaranın kuvvet, dayanıklılık, nefes kontrolü ve çabukluğunu korumaya yardımcı olma ve etkili cankurtaranlık düzeyine ulaşmasında yardımcı olacaktır. Çünkü, cankurtaranın dikkati ve fiziksel açıdan yeterli olması tesisi kullananların güvenliği açısından hayati önem taşır [3, 15 ve 16].

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Elde edilen istatistik verilere göre "son 20 yılda boğulma olayları sürekli artış göstermesi, her yıl yaklaşık ortalama 900 kişinin suda boğulması, genellikle 10-19 yaş arası gençler suda boğulma riskiyle daha çok karşılaşması" [1] dikkate alındığında yüzme havuzu gibi güvenli bir ortamda sağlıklı bir şekilde usta öğreticilerden yüzme öğrenmenin yaygınlaştırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmanın amacı öncelikli olarak spor amaçlı kullanılan kamuya ait tam ve yarı olimpik açık ve kapalı yüzme havuzlarında cankurtaranlık hizmetleri ile ilgili mevcut durumun tespit edilerek, uygulamadaki eksiklerin ortaya konması suretiyle sorunlarının giderilmesine katkı sağlamaktır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM (THE MATERIAL AND THE METHODOLOGY)

Çalışmamıza; Türkiye'de sportif amaçlı kullanılan kamuya ait (belediye, özel idare ve üniversite, milli eğitim bakanlığına bağlı özel okullar, harp okulları, polis koleji gibi eğitim kurumlarına bağlı havuzlar) açık, kapalı, olimpik, yarı olimpik toplam 80 yüzme havuzu dahil edildi. Araştırmamızda betimleme ve tanımlama amacıyla; tarama, doğal gözlem ve görüşme yöntemlerinden yararlanıldı. Amaca

uygun olarak yüzme havuzlarındaki sağlık, güvenlik denetimleriyle ilgili hazırlanan kontrol listesi (Çeklist) soruları [7 ve 11], doğrudan yüz yüze mülakat yöntemi ile yetkili kişilere uygulanarak bizzat yerinde tespit yapmak sureti ile teyit edildi.

İlgili literatür ışığında yüzme havuzlarında cankurtaran seçimi ve eğitimi konularını içeren kontrol listesi Türkiye’de sportif amaçlı kullanılan kamuya ait olimpik, yarı olimpik, açık ve kapalı yüzme havuzlarına uygulanırken, havuzların durumları gözlenerek kontrol listesindeki kritik maddeler sağlıklı ve güvenilir verilere ulaşılması için teyit edildi. Doğal gözlem yöntemi ile yüzme tesisleri değerlendirilirken, cankurtaranlara katılmalı gözlem yöntemi uygulandı.

Verilerinin analizi SPSS 11.0 (Statistical Package For The Social Sciences) paket programı ile gerçekleştirildi. Elde edilen sonuçların istatistiksel değerlendirilmesi X^2 testi ile yapılırken, kontrol listesi ile elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları bulundu.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Türkiye’deki havuzlar tipleri itibariyle açık ve kapalı, türleri itibariyle olimpik ve yarı olimpik, bağlı olduğu kurum itibarı ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile diğer belediye, özel idare, üniversite, milli eğitime bağlı özel okullar, harp okulları, polis koleji gibi eğitim kurumlarına bağlı havuzlar başlığı altında incelendi.

Tablo 1. Araştırma kapsamındaki havuzların çeşitli değişkenlere göre dağılımları

(Table 1. The distribution of searched pools according to different variables)

Değişkenler	Alt Kategoriler	f	%
Havuz Tipi	Açık	30	37,5
	Kapalı	50	62,5
	Toplam	80	100,0
Havuz Türü	Olimpik	27	34
	Yarı olimpik	53	66
	Toplam	80	100,0
Bağlı Olduğu Kurum	GSGM	40	50,0
	Diğer *	40	50,0
	Toplam	80	100,0

* Diğer başlığı altında ise, belediye, özel idare, üniversite, milli eğitime bağlı özel okullar, harp okulları, polis koleji gibi kurumlara bağlı havuzlar değerlendirilmektedir.

Tablo 2. Havuzlardaki cankurtaran seçimi ve eğitiminin yüzde frekans dağılımları

(Table 2. The percentage frequency distributions of the life-guard selection and education in pools)

Maddeler	Hayır		Evet	
	f	%	f	%
Cankurtaranlar suyla ilgili bir müesseseden alınan güncel, geçerli bir sertifikaya sahipler mi?	10	12,5	70	87,5
Tesisinizde cankurtaranlara durumunuza özgü prosedürleri öğretecek bir hizmet içi eğitim uygulanıyor mu?	64	80,0	16	20,0
Cankurtaranlar için periyodik sağlık taraması uyguluyor musunuz?	68	85,0	12	15
Cankurtaranlar antrenman yapma sorumluluğunu gerçekleştiriyor mu?	52	65,0	28	35,0
Tesisinizdeki cankurtaranlar yasal yükümlülüklerini biliyorlar mı?	28	35,0	52	65,0
Cankurtaran rotasyon zaman çizelgeniz var mı?	49	61	31	39
Tesisinizde cankurtaranlar plastik sedyenin kayış ve emniyet kemeri türlerini kullanmak için eğitiliyorlar mı?	49	61	31	39
Tesisiniz otomatik harici debifrilatörleri (AED) kullanıyorsa cankurtaranlar bunların kullanımını konusunda eğitiliyorlar mı?	65	81	15	19
Cankurtaranlar "temel yaşam desteği" vermek konusunda periyodik olarak eğitiliyorlar mı?	42	52,5	38	47,5
Cankurtaranlar iletişim araçlarını (telefonlar, portatif telsizler, düdüklükler) kullanma konusunda eğitiliyorlar mı?	21	26	59	74
Havuzunuza yoğun talep durumunda ek cankurtaran görevlendiriyor musunuz?	7	9	73	91

Doğal gözlem ve görüşme yöntemlerinden yararlanılarak yukarıdaki kontrol listesinde yer alan cankurtaran seçimi ve eğitimine ilişkin maddelerin istatistiksel olarak değerlendirildiğinde araştırma kapsamındaki havuzların cankurtaran seçimi ve eğitimi konusunda ortalama %52'sinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Havuz tipi değişkenine göre cankurtaranların suyla ilgili bir müesseseden alınan güncel geçerli bir sertifikaya sahip olma oranlarının karşılaştırılması

(Table 3. The comparison of life guards' rate of having a valid, up-to-date, certificate from a water concerned enterprise according to variable of pool type)

Cankurtaranlar suyla ilgili bir müesseseden alınan güncel, geçerli bir sertifikaya sahipler mi?		Havuz Tipi		
		Açık	Kapalı	Toplam
Hayır	N	5	5	10
	%	50,0	50,0	100,0
Evet	N	25	45	70
	%	36	64	100,0
Toplam	N	30	50	80
	%	37,5	62,5	100,0

$\chi^2=0,762$

sd=1

p=0,383

Havuz tipine göre suyla ilgili bir müesseseden alınan güncel ve geçerli bir sertifikaya sahip olan cankurtaran oranı açık havuzlarda %36, kapalı havuzlarda %64 olarak belirlenirken (Tablo 3), aralarındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür [$\chi^2=0.762$; $p>0.05$].

Tablo 4. Havuz tipi değişkenine göre cankurtaranlara hizmet içi eğitim uygulama oranlarının karşılaştırılması
(Table 4. The comparison of the rates of enforcement of in-service trainings for life guards, according to the pool type variable)

Tesisinizde cankurtaranlara durumunuza özgü prosedürleri öğretecek bir hizmet içi eğitim uygulanıyor mu?		Havuz Tipi		
		Açık	Kapalı	Toplam
Hayır	N	25	39	64
	%	39	61	100,0
Evet	N	5	11	16
	%	31	69	100,0
Toplam	N	30	50	80
	%	37,5	62,5	100,0

$\chi^2=0,333$

sd=1

p=0,564

Araştırma kapsamındaki havuzların tipine göre cankurtaranlarına ilgili prosedürleri öğretecek bir hizmet içi eğitim programı uygulama oranı açık havuzlarda %31 iken, kapalı havuzlarda %69'dur. Ancak farklılığın istatistiksel olarak anlam taşımadığı belirlenmiştir [$\chi^2=0.333$; $p>0.05$], (Tablo 4).

(Tablo 5. Havuz tipi değişkenine göre cankurtaranlar için periyodik sağlık taraması uygulama oranlarının karşılaştırılması
(Table 5. The comparison of the rates of the enforcement of periodical health hatching controls for the life guards according to the pool type variables)

Cankurtaranlar için periyodik sağlık taraması uyguluyor musunuz?		Havuz Tipi		
		Açık	Kapalı	Toplam
Hayır	N	23	45	68
	%	34	66	100,0
Evet	N	7	5	12
	%	58	42	100,0
Toplam	N	30	50	80
	%	37,5	62,5	100,0

$\chi^2=2,614$

sd=

p=0,106

Havuz tipine göre cankurtaranları için periyodik sağlık taraması uygulayan havuz oranları Tablo 5'de değerlendirildi. Açık havuzlarda %58, kapalı havuzlarda %42 oranında cankurtaranları için periyodik sağlık taraması uyguladıkları, aralarındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [$\chi^2=2.614$; $p>0.05$].

Tablo 6. Havuz tipi değişkenine göre cankurtaranların yasal yükümlülüklerini bilme oranlarının karşılaştırılması
Table 6. The comparison of the rates of life guards' knowing of their legal contributions according to the pool type variable)

Cankurtaranlar yasal yükümlülüklerini biliyorlar mı?		Havuz Tipi		
		Açık	Kapalı	Toplam
Hayır	N	16	12	28
	%	57	43	100,0
Evet	N	14	38	52
	%	27	73	100,0
Toplam	N	30	50	80
	%	37,5	62,5	100,0

$X^2=7,092$ $sd=1$ $p=0,008$

Açık havuzlarda %57, kapalı havuzlarda %43 oranında cankurtaranların yasal yükümlülüklerini bilmedikleri, gruplar arasında $p<0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir [$x^2=7.092$; $p<0.05$], (Tablo 6).

Tablo 7. Havuz tipi değişkenine göre cankurtaranların temel yaşam desteği vermek konusunda eğitilme oranlarının karşılaştırılması
(Table 7. The comparison of the rate of the cultivation of the life-guards in respect of giving basic life aids according to the pool type variable)

Cankurtaranlar "temel yaşam desteği" vermek konusunda periyodik olarak eğitiliyorlar mı?		Havuz Tipi		
		Açık	Kapalı	Toplam
Hayır	N	22	20	42
	%	52	48	100,0
Evet	N	8	30	38
	%	21	79	100,0
Toplam	N	30	50	80
	%	37,5	62,5	100,0

$X^2=8,354$ $sd=1$ $p=0,004$

Tablo 7'de havuz tipine göre temel yaşam desteği konusunda periyodik olarak eğitim alan cankurtaranların oranı sunulmuştur. Eğitim alma oranı açık havuzlarda %21, kapalı havuzlarda %79 olarak gerçekleşirken, eğitim uygulamalarına ilişkin farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$x^2=8.354$; $p<0.05$].

5. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSION AND THE CONCLUSION)

Araştırma kapsamında kamu kuruluşlarınca bağlı olarak spor amaçlı kullanılan açık, kapalı, olimpik ve yarı olimpik havuzların yüzde 37.5'i (30 adet) açık, yüzde 62.5'i (50 adet) kapalı iken, bunlardan 27 tanesi (%33.8) olimpik, 53 tanesi yarı olimpiktir (Tablo 1). Dağılımı verilen havuzların sayısal değerlerinin bu tür havuzların tasarım, yapım ve planlama aşamasında "nüfus başına yıllık olarak 1.5-3 kez yüzme havuzuna gidildiği varsayılarak, her ziyaretçi için 0.6-1 m²'lik su yüzeyi gerektiği ve kullanıcı başına 0.1-0.2 m² su yüzeyi kabul edilerek yüzme havuzunun açılmasını gerektiği" [10] dikkate alındığında ülke nüfusu açısından eğitim amaçlı havuzların yeterli olmadığı söylenebilir.

Araştırma kapsamındaki 2006 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında incelenen havuzların 70'inde görev yapan cankurtaranların güncel ve geçerli bir sertifikaları bulunmakta iken, geri kalan 10 havuzda resmi belgeli cankurtaranlar bulunmamaktadır. Türkiye'de cankurtarma

sertifikası verme yetkisine sahip Sualtı Sporları Federasyonun sertifika verme şartlarına haiz 15 merkez, 18 eğitmen bulunmaktadır. Türkiye’de 2007 verileri itibariyle 10750 cankurtaran bulunmaktadır. Bunların 7000 kişisi bronz, 3000 kişisi gümüş ve 750 kişisi altın cankurtaran brövelerine sahiptir. Ancak Sualtı Sporları Federasyonun özerkleşmesi ve yeni çıkardığı yönetmelik sonrası bu cankurtaranların sadece 4000 tanesinin cankurtaran belgesini güncellediği geri kalan cankurtaranların brövelerini yenilemek amacıyla herhangi bir eğitime katılmadığından geçerliliğini yitirdiği görülmüştür [14]. Diğer bir ifadeyle araştırma grubumuzdaki havuzlarda çalışan cankurtaranların Mayıs 2006 yılından önce aldıkları bröveler yenilenmemiş ise 28 Ocak 2007 tarihi itibarı ile Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu tarafından iptal edildiğinden bu belgelerin geçerliliği yoktur. Araştırmamız sonuçlarına göre Türkiye’de cankurtaran sertifikası ve deneyimine sahip kişilerin çeşitli havuz, su parkı ve plajlarda çalışmalarına rağmen yeterli deneyime sahip olmadıkları gözlemlenirken, havuzların %10’luk bir bölümünde ise hiçbir cankurtaran sertifikasına sahip olmayan personelin bu sorumluluk için görevlendirildiği tespit edilmiştir. Halbuki AB ülkelerinde cankurtaranlık sertifikasının alınabilmesi için kişilerin uzun bir özel eğitim dönemi geçirmelerinin yanı sıra liderlik, halkla ilişkiler becerileri ile yabancı dil konuşabilmeleri ve anlayabilmeleri de gerekmektedir [13].

Cankurtaranlarına tesisin durumuna özgü yol ve yöntemleri öğretecek hizmet içi eğitimin verilmesi yönünden 64 (%80) havuzda böyle bir eğitimin uygulanmadığı ancak 16 havuzda (%20) bu amaca yönelik eğitim verildiği belirlenmiştir. Ancak bu tür eğitimleri kullanıcılara sağlıklı ve mutlu bir spor hizmeti sunmak, havuzlardaki kaza ve yaralanmalardan oluşabilecek problemleri en aza indirmek için ilkyardımcı eğitimini yaygınlaştırmak gerekmektedir. Sağlık Bakanlığının bu önemli konuya eğilip, cankurtaran eğitiminde ve ilkyardımcı personeli sayısında belli bir standart getirmesinin yanı sıra Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu ile iş birliğine girilmesinde fayda görülmektedir.

Havuzlardaki görevli cankurtaranların periyodik sağlık taramasına tabi tutulup tutulmadıklarını belirlemek amacıyla verilen cevaplara göre, araştırma kapsamındaki 80 havuzdan sadece 12’sinde (%15) cankurtaranların belli aralıklarla tekrarlanan sağlık taramasının yapıldığı yönünde cevap alınırken, havuzların %85’inde bu tür bir uygulama yapılmamaktadır. Yüzme havuzları; özellik olarak çok sayıda insanın kullanılmasına bağlı olarak suyla bulaşan mikroorganizmaların yayılması için çok uygun bir ortamdır. Bazı fırsatçı bakteriler, yüzme komplekslerinin değişik bölgelerine yerleşir mantar enfeksiyonları, viral gastroenteritlere neden olur [8]. Bahsedilen bulaşıcı hastalıkların yayılmasında etkili olabilecek faktörlerden birisi olan cankurtaranların gerek kullanıcılarla gerekse diğer çalışan personelle ilişkileri göz önüne alındığı taktirde periyodik olarak sağlık taramasından geçmesi kaçınılmazdır. Havuzların yüzde 85’inde bu tür bir uygulamanın yapılmaması havuz kullanıcılarını olduğu kadar toplum sağlığını da tehdit ettiği söylenebilir.

Yüzme tesislerinde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün paylaşılması ve bir yaşam felsefesi olarak benimsenmesi ancak sağlık ve güvenlik alanında eğitilen çalışanların sorumluluklarını yerine getirebilmeleri ile sağlanabilir.

Çalışmamızda 28 (%35) havuzun cankurtaranlarının antrenman yapma sorumluluğunu yerine getirdikleri, geri kalan 52 (%65) havuzda çalışan cankurtaranların ise bu yükümlüğü yerine getirmediği tespit edilmiştir. Oysa profesyonel bir cankurtaranın sorumlulukları

arasında en yüksek kalitede eğitim standardını yakalamak üzere gerek sudaki yüzme becerisi, gerekse dayanıklılığını antrenman yapma sorumluluğu yerine getirerek sağlaması gerekir. Örneğin bronz cankurtaranın yüzme tekniklerinden serbest, kurbağalama, yan, sırtüstü pratikleri ve yüzerken elleri ve ayakları etkili kullanma teknikleri ve zamana karşı yüzme uygulamaları ile havuz dibinden manken kullanarak kazazede çıkarma pratiklerini bilmesi [14], gümüş cankurtaranın ise bronz cankurtarana ilave olarak denizde yüzme, A B C (maske, palet ve şnorkel) malzemeleri kullanım, denizde uzun mesafe yardımcı malzeme taşıyarak yüzme uygulamalarını yapabilmesi [14], altın cankurtaranın ise gümüş cankurtarana ek olarak donanımlı dalış çalışmalarını, malzemeli dalarak su altında yön bulma ile su altında arama, su altından kazazede kurtarma ve yardımcı ile kazazede tekneye çıkarma uygulamalarını yapabileme yükümlülüğü bulunmaktadır [14].

Bir başka dikkat çekici nokta ise; 52 (%65) yüzme havuzundaki cankurtaranların yasal yükümlülüklerini bildikleri, ancak 28 (%35) havuzdaki cankurtaranların yasal yükümlülüklerinin bilincinde olmadıkları yönünde bulunmuştur. İyi bir cankurtaran, fiziksel becerilere sahip olmanın yanı sıra, davranışsal hareketlerinden de sorumluluğunu kabul etmek zorundadır. Çünkü, profesyonel bir cankurtaran, çalıştığı tesisinin müşterilerinin suyla ilgili aktivitelerde eğlenebileceği güvenli bir çevreyi sağlama görevini kabul etmiştir. Yaptığı ya da yapmadığı hareketlerin kendisine ve tesisine karşı yasal yükümlülüklerle geri dönebileceği olasılığını düşünerek cankurtaran olarak yasal yükümlülüklerle ilgili bazı temel kuralları bilmesi gerekmektedir [6].

Araştırma kapsamındaki havuzların 49'unda (%61) cankurtaran rotasyon zaman çizelgesinin olmadığı, 31 havuzda ise (%39) çalışan cankurtaranlar için rotasyon zaman çizelgesi bulunduğu gözlenmiştir. Fenner, Leahy, Buhk ve Dawes'e göre yorgunluk cankurtaranların tarama becerilerinin kötüleşmesine neden olabilir [5]. Su kaybı fiziksel ve zihinsel yorgunluk, göz yorgunluğu, açlık ve güneş, rüzgara maruz kalma gibi cankurtaranlık vazifesi altındaki durumların çoğu yorgunluk yaratan önemli sebeplerdir. Rotasyon İki veya daha fazla cankurtaranın çalıştığı tesislerde cankurtaranları hazırda tutan ve gerektiğinde yönetimin bölge sorumluluklarını kolaylıkla değiştiren cankurtaranlar açısından sürekli aynı alanı izleme sıkıcılığını ortadan kaldıran bir sistemdir [12]. Öyleyse tesisin, cankurtaranları sadece yasal bulundurma zorunluluğu gerçekleştirmek üzere istihdam etmesini önlemek üzere, rotasyonsuz uzun süreli çalıştırmanın önüne geçecek bir yaptırımın hem işçi sağlığı, hem de müşteri güvenliği bakımından sağlanması gerekir.

Araştırmada kullanılan kontrol listesini dolduran yetkililerden elde edilen bulgular, 31 (%38,8) havuzda görev yapan cankurtaranların sedyenin kayış ve emniyet kemeri türlerini kullanmak için eğitildiklerini, ancak 49 havuzdaki (%61,3) cankurtaranların bu konuda eğitilmediklerini ortaya koymaktadır. Acil yardım gerektiren durumlarda çoğu kez zamanla yarışmak gereği duyulmakta, eğitim almamış cankurtaranların zamanla yarışta başarılı olma şansları azalmakta, belki de böyle bir ihmal kalıcı sakatlıklara yada bir hayata mal olabilmektedir.

Acil durumdaki davranış tarzı hem personel hem de havuz kullanıcılarının katılacağı düzenli tatbikatlar; dikkatsizlik, tedbirsizlik, ihmal, kasıt ve çeşitli olayların yol açabileceği acil durumlarda izlenecek yöntemlerin sistematik bir biçimde uygulanması için çok önemlidir. Araştırma kapsamındaki 80 havuzdan 15'inde (%19) cankurtaranlar otomatik harici debifrilatörleri (AED) kullanımı konusunda eğitilmiş iken, 65 havuzdaki (%81) cankurtaranlara elektroşok aracının kullanımı konusunda herhangi bir eğitim

verilmediği belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarımız; 38 havuzda görev yapan (%47,5) cankurtaranların "temel yaşam desteği" (CPR) vermek konusunda düzenli olarak eğitime tutulduğunu, 42 yüzme havuzundaki (%52,5) cankurtaranların kazazedelere doğru temel yaşam desteği verecek eğitimden yoksun kaldığını göstermektedir. Tesislerde ilgili personelin çeşitli acil durumlara etkili bir şekilde müdahale etmelerinin sağlanması için acil yardım malzemelerinin nasıl kullanılacağı ve nerede depolandığını bilinmesi çok önemlidir. Bu nedenle personele hizmet içi eğitimi verilmeli, yüzme tesislerindeki tesisat, güvenlik ve sağlık açısından her gün gözden geçirilmelidir [9].

Havuzların %74'ünde cankurtaranların telefonlar, portatif telsizler, düdüklükler gibi acil iletişim araçlarını kullanma konusunda yeterli eğitime sahip oldukları, 21 havuzun (%26,3) cankurtaranlarının ise; yeterli eğitime sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Cankurtaranlar tarafından kullanılan iletişim sistemleri: düdük sinyalleri, el sinyalleri, kurtarma malzemeleri sinyalleri, bayraklar, radyolar, telefonlar ve megafonlardır. Tesislerdeki cankurtaranlar havuzun durumuna göre bir veya daha fazla iletişim sistemini seçip haberleşmede kullanılabilir². Hiç kuşkusuz bir cankurtaran için gerek kazaların olmadan önlenmesinde, gerekse kazanın oluşumu ve sonrasında iletişim başarısının önemli noktalarından biridir. Bu iletişim sadece tesisi kullanan müşterilerle değil aynı zamanda cankurtaran takımının diğer üyeleriyle de iyi bir haberleşme ve bilgilendirme için gereklidir.

Araştırmada yapılan gözlemlerde bazı yüzme tesislerin yoğun kullanım saatlerinde cankurtaran bulundurmadığı tespit edilmiş olsa da, halka açık saatlerde ve grup kullanımlarında ilâve cankurtaran görevlendirme oranının %91 (73 havuz) olduğu görülmektedir. Halka açık saatlerde ve grup kullanımlarında grubun sorumlu yada sorumluların kimler olduğunun öğrenilmesi, kuralların gözden geçirilerek kuralların grubun güvenliği için uygun hale getirilmesinin sağlanması kullanıcıların güvenliğinin sağlanması açısından son derece önemlidir [16]. Özellikle engelli yüzücü gruplarının tesisi kullanımında grup öğretmenlerinin yanı sıra ilâve cankurtaranların görevde olması önemlidir. Çalışma saatleri boyunca havuzda sürekli cankurtaran bulundurulmalı, ancak istisnai durumlarda "Havuzda Görevli Cankurtaran Yoktur" tabelası asılması yararlı olabilir.

Havuz tipine göre suyla ilgili bir müesseseden alınan güncel ve geçerli bir sertifikaya sahip olan cankurtaran oranı açık havuzlarda %36, kapalı havuzlarda %64 olarak belirlenmiştir (Tablo 3). Türkiye'de lifeguard sertifikası ve deneyimine sahip kişiler çeşitli havuz, su parkı ve plajlarda cankurtaran olarak çalışmaktadırlar. Ancak sualtı sporları federasyonunun özerkleşmesi sonrası geçerli sertifikaya sahip kişilerin çoğu sertifikalarını güncellememiştir. Bu nedenle şuan havuz, su parkı ve plajlarda çalışan cankurtaranların büyük bir bölümünün sertifikası geçerliliğini yitirmiştir. Araştırmamızda geçerli sertifika ile cankurtaran çalıştırmada kapalı yüzme havuzlarının daha çok özen gösterdikleri söylenebilir.

Araştırma kapsamındaki havuzların tipine göre cankurtaranlarına ilgili prosedürleri öğretecek bir hizmet içi eğitim programı uygulanmaması oranı açık havuzlarda %39 iken, kapalı havuzlarda %61 olarak tespit edilmiştir. Bu durum cankurtaranlarına ilgili prosedürleri öğretecek bir hizmet içi eğitim programı uygulama konusunda; açık havuz yönetimlerinin daha çok hassasiyet gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir (Tablo 4). Bu hassasiyeti yaz aylarında açık havuzlara olan ilginin artmasıyla ilişkilendirebiliriz.

"Cankurtaranlar için periyodik sağlık taraması uyguluyor musunuz?" sorusuna açık havuzlarda %34, kapalı havuzlarda %66 oranında cankurtaranları için periyodik sağlık taraması uygulamadıkları şeklinde cevap alınmıştır (Tablo 5). Havuz tipine göre cankurtaranları için periyodik sağlık taraması uygulanmamasında kapalı havuzların daha az hassasiyet gösterdikleri değerlendirilmesi yapılabilir.

Havuz tipi değişkenine göre cankurtaranların yasal yükümlülüklerini bilme oranlarının karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Açık havuzlarda %27, kapalı havuzlarda %73 oranında cankurtaranların yasal yükümlülüklerini bildikleri sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 6). Bu durumu açık havuzların işletildiği sezonda cankurtaranlara olan ihtiyacın artmasına bağlı olarak talebi karşılama endişesi bulunan yöneticilerin cankurtaranlarının sorumlulukları ile ilgili eğitime zaman ayıramadıkları sonucunu çıkarabiliriz.

Tablo 7'de havuz tipine göre "Temel Yaşam Desteği" konusunda periyodik olarak eğitim alan cankurtaranların oranları verilmiştir. Eğitim almama oranı açık havuzlarda %52, kapalı havuzlarda %48 olarak gerçekleşirken, eğitim uygulamalarına ilişkin farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Cankurtaranların temel yaşam desteği konusunda eğitim almama oranlarının hem açık hem de kapalı yüzme havuzlarında birbirine yakın olduklarını söyleyebiliriz. Esasen her seviyedeki cankurtaranın bu konuda yeterli olması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için uygulamalı eğitimlerin belli aralıklarla tekrarlanması fayda bulunmaktadır.

Sonuç olarak; mevcut durumun kullanıcı sağlığını önemli düzeyde tehdit ettiği düşünüldüğünden, cankurtaran eğitiminde ve ilkyardım personeli sayısında belli bir standart getirilmesinin yanı sıra havuz personeline temel yaşam desteği verme, acil durum teçhizatını kullanma konularında periyodik eğitim verilmesi ve her sektöre ait havuzlar için acil durum planının yapılması ile ilgili mevzuatın spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı ile İçişleri, Sağlık, Turizm Bakanlıklarının ortaklaşa çıkarabilmesi için su sporlarını ilgilendiren federasyonlar ve konu ile ilgili sivil toplum örgütleri ile görüş alış verişi yapılması gerektiği kanısına varıldı.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Acil Tıp Derneği, (2007). Su kurtarma ve Sualtı arama ekipmanlarının önemi. İnternet erişim tarihi: 04.02.2007; İnternet erişim adresi: <http://www.ads.com.tr/safety/tr/haberler/boğulma.htm>.
2. American Red Cross, (1998). American red cross lifeguard training instructor's manual. American Red Cross.
3. Başbakanlık, (2005). Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. Resmi Gazete 07.07.2005; 25868.
4. Department of Human Services, Oregon Public Health Division. Administrative rules. İnternet erişim tarihi:09.04.2007; Erişim adresi:http://arcweb.sos.state.or.us/rules/OARs_300/OAR_333/333_062.html
5. Fenner, P., Leahy, S., Buhk, A., and Dawes, P., (1999). Prevention of drowning: Visual scanning and attention span in lifeguards. The Journal of occupational Health and Safety-Australia and New Zeland; 15(1), ss:61-66.
6. Jeff, E., Jeffrey, E., and White, EJ., (1994). National pool and waterpark lifeguard/CPR training manual. Jones&Bartlett Publishing Co.

7. KFL&A Public Health, (2007). Public pool health and safety checklist. İnternet erişim tarihi: 20.03.2007; İnternet erişim adresi:http://www.healthunit.on.ca/factsheets/dp.cfm?action=fact_sheets_details&contentid=276.
8. Leoni, E., Legagni, P., Guberti, E., and Masotti, A., (1999). Risk of infection associated with microbiological quality of public swimming pools in Bologna, Italy. Public Health 1999; 113: ss:227-232.
9. Lifesaving Society, (1993). Alert: Lifeguarding in action. Ontario, Canada: The Royal Life Saving Society.
10. Neufert, E., (1993). Yapı tasarım temel bilgileri. Ankara: Güven Yayınevi.
11. Shellharbour City Council, (Residential swimming pool and spa safety checklist. İnternet erişim tarihi: 22.02.2007; İnternet erişim adresi: <http://www.shellharbour.nsw.gov.au/default.aspx?WebPage=311>.
12. Sims, V.B. and Farquarson, A., (1997). Pool lifeguard training manual. Mosby International.
13. Turner, H., Vogelsong, H., and Wendling, R., (2003). Parks&Recreation, July.
14. Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu, (2007). Cankurtaran eğitim talimatı. İnternet erişim tarihi: 20.02.2007; İnternet erişim adresi:http://www.tssf.gov.tr/spor_dallari/cankurtarma/cankurtarmatalimatlar.doc
15. Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu, (2007). Cankurtaran eğitim talimatı. İnternet erişim tarihi: 20.02.2007; İnternet erişim adresi:http://www.tssf.gov.tr/spor_dallari/cankurtarma/cankurtarmatalimatlar.doc.
16. YMCA, (2001). On the Guard II The YMCA Lifeguard manual, Fourth Edition. Maracle Press.